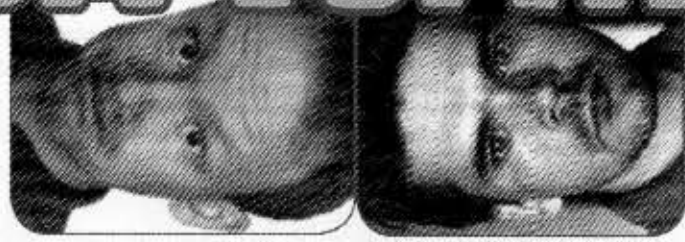

JUBA VS. HEILÄ

Omituisen ammatin taiturit käyvät kylmäverisesti tyhjän paperin kimppuun

Jussi "Juba" Tuomolan kolmea Viivi ja Wagner -albumia on tähän mennessä painettu peräti 80 000 kappaletta. Suurin osa niistä on päätnyt suomalaisten kirjahyllyihin, ja pinot kustantajan varastossa hupenevat reipasta tahtia. Juballe on annettu myös runsain mitoin palkintoja. Lempi-patsas, Puupäähattu, ja viimeksi Aboa-palkinto ovat tulleet Viivin ja Wagnerin anslosta.

Vesa Kataisto

sattomaksi ei ole jäänyt myöskään Ilkka Heilä. Tunnustusta on tippunut sekä kriitikoilta että kuluttajilta. B. Virtanen -sarjasta julkaistut kuusi albumia on myyty niin tarkkaan loppuun, että tekijällä itsellään ei ole enää yhtään ylimääräistä. Myös Matti Pongamon käsikirjoittama Lakitupa-albumi on käynyt hyvin kaupaksi, ja ohelstuottelut kuten B. Virtanen -kynätellintä, -penaaleja ja -kamppoja on illikkeellä runsain mitoin.

Molemmat tekijät asuvat ja työskentelevät Turun seudulla, jossa sarjojen suosio on suuri. Nihkeinä pidetyt turkulaiset ovat ottaneet Viivin, Wagnerin ja Virtanen avosylin vastaan. Pilleekö sarjojen pohjalta jokin periturkulainen elementti?

JUBA: Ei Turku mun tyyliini vaikuta, ainoastaan silloin tällöin kuviin voi ilmestyä turkulaisia tai varsinaissuomalaisia elementtejä, taloja, maisemia jne. Piirrostyylissä eniten vaikuttaneet muut piirtäjät. Ekat Viivit ja Wagner -stripit tein Pariisissa, vaikka sitä ei niistä huomaakaan. Suomi ja suomalaisuus yleensä on kyllä vaikuttanut.

Kirsi Maaranen on tehnyt gradun sarjakuvan kääntämisestä Turun kääntäjänkoulutuslaitoksessa. Sitä varten hän saksansi koko ensimmäisen Viivi ja Wagner -albumin. Lopullisessa työssä on käytetty esimerkkeinä 50 strippiä.

Siitä tuli aika hyvä läpileikkaus

Viivistä ja Wagnerista. 25 prosenttia stripeistä piti muokata uusiksi kulttuurisidonnaisuuden vuoksi ja kymmenen prosenttia sanaleikkien takia. Se oli mullekin yllätys, kun omana aikomukseni on ollut tehdä yleispätevää sarjaa. Ei sellainen näköjään onnistu, väkisin tulee suomalaisia piirteitä mukaan. Tosin Maaranen oli onnistunut kääntämään ne hirveän hyvin. Jopa Yhteisvastuukeräystä koskeneeseen strippiin hän muokkasi

Helmut Kohlin CDU-puolueeseen sopivan sanaleikin.

Turussa asumisessa on se etu, että voi pysytellä vähän syrjässä Helsingistä. Ei juutu sikäläiseen sisäpiiriin, vaikka silloin tällöin siellä käynkin.

HEILÄ: Tuskin Turulla on vaikutusta. Paitsi oahan se pitkään ilmestynyt Turun Sanomissa, minkä vuoksi Virtanen on täällä suosittu. Turku on kumminkin niin pieni paikka.

JUBA: Ei sillä ole mitään vaikutusta, että B. Virtanen ja Viivi ja Wagner ilmestyvät yhdessä Turun Sanomissa. Ne on niin

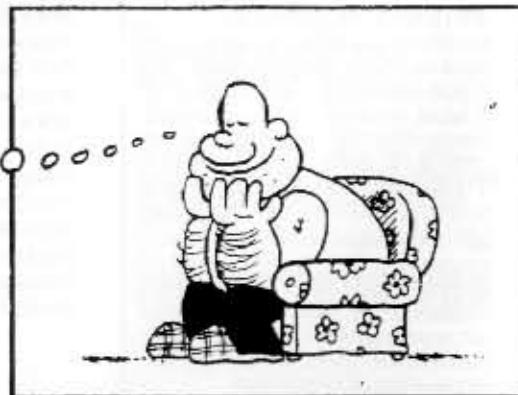

HEILÄ 2000

LOMAA ON ENÄÄ PARI PÄIVÄÄ JÄLJELLÄ!

HEILÄ

© Ilkka Heilä

Ves: Juban varhaisempaa, underground-henkisempää jälkeä. Sarjakuva on Pehmeä pyramidi-albumista (Turun sarjakuvakerho, 1990)
Oik: Lakitupa on Ilkka Heilän vähemmän tunnettu sarja, jota käsi kirjoittaa Matti Pongamo.

kin. Strippisarja taksi-kuskista ilmestyi noin puolen vuoden ajan. En mä tajua, miksi tein siitä sellaisen. Ei mulla ollut mitään kontakteja taksi-autoilijoihin – no, nykyään serkku ajaa taksia, mutta ei vielä silloin. Eipä se aihe siinä niin tärkeä ollut.

Kahdeksantoistavuotiaana vietin vaihto-oppilasvuoden jenkeissä. Siellä tutustuin pari vuotta vanhempiin kavereihin, joilla

erilaisia, eri tavalla piirrettyjä. Onhan Ilta-lehdessäkin Dilbert ja B. Virtanen päällekkäin. Ne sentään käsittelevät samaa aihepiiriä.

HEILÄ: Enää mun ei tarvitse leikellä Viiviä ja Wagneria Hesarista ja viedä työstävälle, joka on fani ja laittaa niitä jääkaappinsa oveen. Mulle kun tulee Hesari ja hänelle ei. Nyt kun se on Turun Sanomissakin, tyttöystävä voi leikellä niitä itte. Onhan se mukavaa, kun on kaksi kotimaista sarjaa samassa lehdessä.

JUBA: Ensimmäisiä sarjakuvia piirtelin Rovaniemellä asuessa, olin jotain kuuden tai seitsemän ikäinen. Se oli semmoinen agenttijuttu Pekka Peruman seikkailuista. Muistan miettineeni, voisiko sitä tarjota Lapin Kansaan. Vissim jänistin. Toisaalta, se oli piirretty väriliiduilla ruutupaperille, joten ei sitä olisi voinut julkaistakaan.

Tämän alkuhuuman jälkeen oli monta vuotta välissä ennen kuin taas aloin piirtää. Faija sanoi, että mun kannattaisi tarjota piirroksiani lehteen, ajatteli varmaan jotain lasten palstaa.

Kun olin 15, Someron lehti julkaisi ekat sarjakuvani. Niistä sai vähän rahaa-

oli oma sarjakuvalehti, sellainen kauhuantologia. Se innosti piirtämään uudeleen. Välillä se oli jäänyt, kun en uskonut olevani tarpeeksi hyvä. Otin sitten yhteyttä Suomen Sarjakuvaseuraan, ja Turun Sanomien Extra-liite alkoi julkaista mun pilakuviani. Olin lähettänyt Tapiiriin sarjakuvanovellin mielisaira-alapotiilaasta joka välillä karkaa kaljalle mutta on niin laitostunut, että ryömiä aina takaisin sairaalaan. Paretsoi kävi ilmeisesti Tapiirin toimituksessa vakoilemassa ja vastasi mulle, ettei sarjaani julkaista Tapiirissa, mutta Pahkasika ottaisi sen mielellään. Se oli tärkeä juttu, ihan oikea kaupallinen lehti julkaisi minun sarjani!

HEILÄ: Ensimmäiset sarjakuvani piirsinkin joskus keskkouluikässä, olin jotain 13-vuotias. Pari vuotta myöhemmin niitä alettiin julkaista (Arpuusi, Sarjis). Itse päätin tarjota, ja sitten niitä Arpuusin toimituksesta pyydettiin. Sinne meni Arpuusi -lehti oli hyvä julkaisukokeilu. Tuntui hienolta, että "tästä se alkaa" – vaan melkein heti tuli aika pitkä keskeytys. (Heilä toimi 17 vuotta Postissa pakettien lajittelijana).

JOS OLISIN OPISKELLUT, NIINKUIN ISÄNI HALUSI, OLISIN NYT JURISTI... EHKÄPÄ OIKEIN TUOMARI.

Arpuusin sarjoissa Heilä irvaili aikansa suurille julkkiksille, kuten radion lastenohjelmia toimittaneelle M.A. Nummiselle. Tältä kysytään, miksi hän aina käyttää samaa vanhaa mantteliä. Numminen vastaa: "Olen Markus-sedän mantteliperillä."

HEILÄ: Jos nyt pitäisi aloittaa piirtäjän ura, tarjoaisin ehkä pilakuvia pieniin sanomalehtiin. Antaisin niitä halvalla, vaikka ilmaiseksikin. On hyvä nähdä töitä painettuna, vaikka siitä ei mitään tienaisikaan.

JUBA: On harmi, että Pahkasikaakaan ei enää ole. Se ja sarjakuvaseurojen lehdet ym. ovat olleet tärkeitä nuorille tekijöille.

Oman jutun näkeminen julkaistuna etäännyttää ja antaa itseluottamusta. Sääli, etteivät nämä lehdet myy. Toisaalta nyt on internet, joka on ihan hyvä julkaisumedia, kunhan se vain pääsee perikaltaudeistaan. Pääasia, etteivät sarjat jää pöytälaatikkoon lojumaan. Hyviä omakustanteita on tullut paljon, tekijöiden oma-aloitteellisuus on lisääntynyt. Se massiivinen väröpökari (Pole 4) on tästä hieno esimerkki.

2032

OLVEN PÄÄLE MAISTUU ROSKARUOKA.

YKSI PEKONI - HAMPURILAINEN.

HÄLÖÖ, PEKKA? TULISITKO? VÄSYTTÄÄ. MENEE JO POKAT JA PEKONIT SEKAINEN.

© Juba Tuomola

HEILÄ: Tarjosin aikoinaan juttuja Suomalaiseen MADiin. Silloin niitä ei julkaistu. Nyt myöhemmin mä räpelsin jotain juttuja MADiin. Ne ei vaan oikein onnistuneet siten kuin ajattelin. Pidän vain Gary Larsonin tyylää matkivista kuvistani. Sarjan nimi oli "Lähellä läsnä", ja niissä esiintyivät muun muassa Kari Salmelainen, Peter von Bagh ja Väinämöinenkin.

Pahkasikaa varten mä tein neljä sivun mittaista sarjaa ihan valmiiksi asti. En vaan tiedä, miksi en niitä koskaan saanut lähetettyä.

Karikatyyrejä on vaikea saada näkösi-ksi, ei musta katupiirtäjää tulisi. Just yksi mies pyysi kuvaa itsestään. Kymmenen paperia meni roskiin ennen kuin kuvasta tuli edes hiukan sinne päin näkönen.

JUBA: Lap- sena mä olen kuulemma ilmoit- tanut, että musta

tulee joko kirjallija, näyttelijä tai sarjakuvapiirtäjä. Kirjallijaksi mä olen liian fiksu ja näyttelijäksi ujo, siksi musta tuli sarjakuvien tekijä. Ei se mitenkään helppoa ole, jos ajattelee vaikka juuri kääntämisen kannalta. Sarjakuvat ovat vaikeampia käännettäviä kuin kirjat, kun kuvatkin pitää melkein kääntää. Gilbert Shelton on sanonut, että nyt hän tajuaa, miksi viisikymppiset eivät lue sarjakuvia. Ne ovat nykyään paljon vaikeammin luettavia kuin kirjat.

Ammattina tätä hommaa on vaikea kuvaila, se on niin erikoinen. Päivittäisen sarjakuvan piirtäminen on kurinalaista toimintaa, ei jää paljoa aikaa odotella inspiraatiota. Itseäkin hämmästyttää, miten tässä on nyt kolme vuotta tullut tehtyä päivästrippiä. Aikanaan se tuntui pelottavimmalla mahdolliselta vaihtoehdolta. Kai tää on kohtalon ivaa. Se toteutuu, mitä eniten pelkää tapahtuvaksi.

Toisaalta, aluksi minulla oli vain viiden kuukauden diili Hesarin kanssa. Se ei tuntunut sitoumukselta lopuksi ikää. Alun jälkeen homma lähti hyvin liikkeelle. Ei se tunnu pahalta, vaan jopa helpommalta. Oli paljon vaikeampaa laatia joka viikko yksi piirros Turun Sanomiin. Aina piti lähteä nollapistestä, ainoastaan tiettyjä poliittikkohahmoja saattoi käyttää. Nyt kun on valmiit, omat vakiohahmot, Viivi ja Wagner, ne voi laittaa eri tilanteisiin, ja juttu on siinä.

HEILÄ: Lopetin koulunkäynnin keskikouluun, sitten piti mennä

töihin. En tiedä, olisivatko ottaneet mua mihinkään mainostoihmistoon, mutta ruumiilliseen työhön pääsi.

Ei tätä sanomalehdistripin tekemistä voi ammattina suositella, vaikka onhan tässä hauskatkin puolensa. Joku sanoi, että mulla on liian kova itsekritiikki. Varastossa on aika paljon hylättyjä juttuja ja ideanpoikasia.

JUBA: Sarjakuvia tehdessäni itsekritiikki on suoraan suhteessa siihen, miten paljon on aikaa. Kiireessä huonotkin ideat alkavat näyttää kumman hyviltä. Mulla on siitä hassu tyyli, että mitä pahempi kiire, sitä hitaammin mä teen. Teen vain kolme - neljä strippiä, vaikka tekisin samassa ajassa useamman, jos ei olisi hoppu.

Pääasia on, että on itse tyytyväinen. Tosin pari kertaa on tullut väännettyä sellainen rیمانallitus, josta voi vain toivoa, että lehdessä ymmärtäisivät jättää ne julkaisematta. Itse asiassa tässä hiljattain

yksi strippi sensuroitiin. Tarkkaavainen voi huomata katkon stripeissä olevasta järjestysnumerosta. Se oli sellaista WC-huumoria, Hesarin toimittajan mielestä liian mauton juttu julkaistavaksi. Ei se kuitenkaan niin hyvä ollut, että nousisin barrikaadeille huutamaan "mua sensuroidaan!".

Yritän välttää ryppyotsaisuutta, julistamista ja saarnaamista. Jos en voi jotakin ärsyttävää asiaa mitenkään muuttaa, pyrin paketoimaan ne huumoriin. Wagner saa sitten kokea mun ärsytyksen kohteeni.

HEILÄ: Ei kaupallisuus ole uhka, josse ei vaikuta sarjan sisältöön. Johonkin juttuihin olen kieltänyt käyttämästä mun hahmoja. Niiden käyttöön tarvitaan mun ja Bullsin lupa. Ei niitä niinkään mainonnassa ole ollut, ei ainakaan kodinkonejuutuissa ja semmosissa.

Joskus on pyydetty kuvia kurssikäyttöön tai koulutukseen, kalvoihin, just siihen toimintaan mitä mä sarjassa pilk-

sen verran aikaa jo siihen, kun etsin sanakirjasta, mitä kryogenia tarkoittaa.

HEILÄ: Ympäristö ei ole sarjassa niin olellinen. B. Virtasen työpaikka voisi olla toimiston sijaan mikä tahansa, kaikissa niissä tapahtuu samanlaisia asioita. Henkilöiden luonteet tekevät sarjan.

JUBA: Jos Viivi ja Wagner sekä B. Virtanen olisivat naapureita, tuskin siitä ihmeempiä tulisi. Wagner ei pidä yhteyttä naapureihin. Ehkä Virtanen voisi ärsyyntyä Wagneriin, mutta kun se on sellainen hissukka, mitään ei tapahtuisi. Heilän kanssa ei ole ollut yhteissuunnitelmia. Ainoa projekti toisen tekijän kanssa on, että Jukka Tilsan piti tehdä mulle käsikirjoitus. Hän ei ole toistaiseksi ehtinyt sitä kirjoittaa.

HEILÄ: Voisi olla hauska kokeilla hahmojen sekoittamista. Ainakin amerikkalaiset päivälehtiipiirtäjät ovat sitä harrastaneet. Touhulan perheessä, siis Helmissä ja Heikissä oli joskus toisen sarjan hahmoja käymässä. Virtanen ja

kaan.
JUBA: TS:iin piirtäessäni mä olin 18. Nyt on tietysti enemmän kokemusta ja rutiinia piirtää sekä kirjoittaa. Siinä mielessä Turku on vaikuttanut, että TS oli hyvä piirtäjäkoulu. Siinä oppi ideointia, karikatyyrien tekoa ja kantamaan vastuuta deadlinesta. Nopein piirros syntyi silleen, että toimittaja soitti ja sanoi tarvitsevasi kuvituspiirroksen kryogenia -artikkeliin. "Tuo se kolmen tunnin päästä tänne", se sanoi, ja mä ilmoitin, että multa kuluu

Wagner voisivat kohdata ja riidellä vaikka taloyhtiön hallituksen kokouksessa. Olin juuri itse semmoisessa. Se oli aika riitaisa kokous, kiroilua ja ulosmarseja löytyi.
JUBA: Sarjakuvapiirtäjän hommista ei jäää eläkkeelle. Eihän tässä ole lomikaan ehtinyt pitämään, paitsi jotain satunnaisia pätkiä. Mitä mä eläkkeellä tekisin, piirtäisin vaan sarjakuvia. Piirrän niin kauan kuin kynä ja ajatus juoksevat. Pidän välillä tauon jos homma alkaa maistua puulta. Toistaiseksi tämä on ollut hauskaa.

Haluaisin kyllä kokeilla sellaisen realistisesti piirretyt seksi- ja väkivaltajutun tekoa. En tiedä, julkaisisiko sitä kukaan. Olisi hauskaa tehdä ilman itsesensuuria, ajatusta, että mitä joku kotirouva tämmöisestä jutusta tykkää. Tekisi just semmoista sarjaa mitä mieleen tulee. Se voisi olla vapauttava kokemus. ■

